

Et 25 års-minne:

Nire års internering i Trondhjemsfjorden

Av Gustav Niebuhr.

Erindringer fra livet ombord i hjelpekryseren „Berlin“ i Hommelvik og Lofjorden.

Da plutselig hortes et drønende smell i den vidunderlige stille morgen og et øieblikk efter var det et røre uten like, både på land og ombord, men mest på land, et sikkert tegn på at en av vaktpostene på land syntes det var noe mystisk med alle disse ballonger som så uventet var kommet til syne, og de hadde kanskje også sett noen av svømmerne. Ikke 10 minutter efter varselskuddet vrimlet det av soldater, korporaler og officerer på land, og disse hadde tildels postert sig langs stranden, for nu behövde romlingene ikke å skjule sig lenger under vannet, de var opdaget alle sammen. Motorbåtene blev øieblikkelig gjort klar. Med hevede revolvere stormet korporaler og officerer langs veien og kaien. En officer hadde efter en aviskarikatur ikke engang rukket å få bukkeselene over skuldrene, for disse hang på bakknappene og stod rett bakut.

Et kvarter efter var hele vaktkompaniet og også hver eneste mann, på bena og postert langs den

närmeste del av stranden, mens 2 motorbåter, bemannet med en officer og 3—4 soldater begynte å fiske op de stakkars rømlingene. Som nevnt før, var disse jo alle naken og som følge derav også ubevebnet og kunde av den grunn heller ikke gjøre den minste motstand. Men tiltross herfor blev nesten alle møtt med et par revolvermunninger, så snart motorbåtene lå med langsiden op mot en av rømlingene før de blev halt ombord. Dette fiskeri varte omtrent 20 minutter, og så gikk det med full fart til kaien. Ialt var 16 mann fisket op. 4—5 av de resterende 9 fikk ikke komme lenger enn nettop ned i vannet eller befant sig ennå på ankerkjettingen. Disse klatret så straks ombord igjen. Noen få var i det heletatt ikke kommet sig fra fordekket, og her lå disse fremdeles sammenkrøpet, da varselskuddet skingret gjennom morgenstillheten.

Efterat de 16 som blev fisket op var kommet på kaien, blev de eskortert med hver sin bylt, habengut,

til den i nærheten beliggende lokomotivstall, og her kunde de nu gruble over sine synder og hvad følgene vel vilde bli. Selvfølgelig iførte de sig nu sine klær.

En halv time senere blev det meldt til vakthavende dekksofficer ombord at en motorbåt med vakthavende officer var ankommet. Dekksofficeren, hvem denne var er vel neppe nødvendig å nevne, tok meget troskyldig imot ankomende officer, en premierløytnant forresten.

Denne meldte at han hadde 16 rømlinger sittende i lokomotivstallen og ønsket sig straks anmeldt til kommandanten. — Dekksofficeren brast ved denne morgenhilsen i en riktig god latter, for det var umulig for ham å holde sig overfor den dypt alvorlige premierløytnant. Hans ønske blev straks tatt tilfølge og vakthavende ombord var nødt til å purre kommandanten allerede kl. 4.45.

Om kommandanten nu hadde sovet eller om han likeledes hadde fulgt begivenheten, får stå hen.

I hver fall tok det ikke man nutter før han kom i slåbreen. Jeg bad begge vakthavende komme inn i salongen. Efter en kort rapport av begge vakthavende og efter en foreløbig overhaling av vakthavende ombord, som denne dog oppfattet som en formsak, fikk begge gå igjen, og disse skiltes ved fallrepet som bestevenner med ønsket om fortsatt «God vakt».

De rømlinger som var så heldig å slippe arrestasjonen i lokomotivstallen, forsvant straks i sine køier igjen og gjorde som om ingen ting var hendt. Anderledes var det med dem i «stallen». Foran denne var det imidlertid satt sterk vakt. Såvidt jeg husker fikk de også frokostmat i 8 eller 8-tiden, ihvertfall kaffe; for litt mat hadde disse jo blandt sitt habengut.

Selvfølgelig var denne nyhet forlengst gått som en løpeild gjennom Hommelvik, og beboerne passet bare på når disse tapre svømmere skulde føres ombord igjen, men de fikk vente en stund. Imidlertid var vaktchefen kommet ombord for å forhandle med kommandanten angående straffen som skulde avsies over rømlingene. Denne straffen måtte komme, som rimelig var, fra og fastsettes av generalen, for den som vilde rømme direkte fra skibet, kunde gjøre det, men på egen risiko, hvorfor vår kommandant og vakthavende dekksofficer ingenting hadde med rømningen å gjøre. Å rømme fra skibet stod altså enhver fritt.

På land hadde de ikke arrestlokaler som var stor nok til 16 mann, og å transportere arrestantene til Trondhjem, vilde generalen ikke heller. Det måtte altså finnes en annen utvei. Disse fikk da efter en del diskutering alle arrest ombord.

Da vi ombord også bare hadde innredet 2 rum til arrest, gikk de smått med avsoningen, men ingen av de 16 fikk komme iland før de siste hadde avsonet sin straff. Det blev således en god tids permisjonsnektelse, som var 10 ganger verre enn 14 dagers arrest, i hvilken tid de hadde det nesten like så godt innenfor som utenfor de 4 vegger.

Vakthavende dekksofficer fikk ingen straff, skjønt generalen og vaktchefen kunde ikke være og var vel heller ikke i tvil om at alle ombord visste hvad som skulde foregå den morgen, men som sagt, ingen ombord kunde straffes for et rømlingsforsøk fra skibet, undtagen vedkommende rømling, hvis han blev fakkert innenfor Norges grenser. Var en rømling først kommet over grensen, kunde i høiden vakthavende officer eller sogar vaktchefen av nøytralitetsvakten gjøres ansvarlig.

For å komme tilbake til arrestantene i «stallen» skal nok nevnes at disse førtes først om eftermiddagen ombord igjen, så befolkningen i Hommelvik fikk vente for å se op-toget ned til kaien.

Dette rømlingsforsøk var det største og dristigste og tillikemet siste under hele interneringstiden. Omsider var besetningen kanskje kommet til den overbevisning at det var best ombord allikevel, hvorfor de siden holdt sig i ro.

Kanskje det siste også kom noen, vel å merke foreløbige rykter, om at hele besetningen, muligens i tropper å 50 mann, under ledelse av en sersjant, skulde få en måneds feriereise til Tyskland. Efter disse rykter skulde det hver måned reise en tropp. Selvfølgelig var også dette en gjensidig over-

Internering i Trondhjemsfjorden

Erindringer fra livet ombord i hjelpekruseren „Berlin“ i Hommelvik og Lofjorden.

nærmeste del av stranden, mens 2 motorbåter, bemannet med en officer og 3—4 soldater begynte å fiske op de stakkars rømlingene. Som nevnt før, var disse jo alle naken og som følge derav også ubebeinet og kunde av den grunn heller ikke gjøre den minste motstand. Men tiltross herfor blev nesten alle møtt med et par revolvermunninger, så snart motorbåtene lå med langsiden op mot en av rømlingene før de blev halt ombord. Dette fiskeri varte omtrent 20 minutter, og så gikk det med full fart til kaien. Ialt var 16 mann fisket op. 4—5 av de resterende 9 fikk ikke komme lenger enn nettop ned i vannet eller befant sig ennu på ankerkjettingen. Disse klatret så straks ombord igjen. Noen få var i det heletatt ikke kommet sig fra fordekket, og her lå disse fremdeles sammenkrøpet, da varsel eller alarmskuddet skingret gjennom morgenstillheten.

Efterat de 16 som blev fisket op var kommet på kaien, blev de eskortert med hver sin bylt, habengut,

til den i nærheten beliggende lokomotivstall, og her kunde de nu gruble over sine synder og hvad følgene vel vilde bli. Selvfølgelig iførte de sig nu sine klær.

En halv time senere blev det meldt til vakthavende dekksofficer ombord at en motorbåt med vakthavende officer var ankommet. Dekksofficeren, hvem denne var er vel neppe nødvendig å nevne, tok meget troskyldig imot ankomende officer, en premierløytnant forresten.

Denne meldte at han hadde 16 rømlinger sittende i lokomotivstallen og ønsket sig straks anmeldt til kommandanten. — Dekksofficeren brast ved denne morgenhilsen i en riktig god latter, for det var umulig for ham å holde sig overfor den dypt alvorlige premierløytnant. Hans ønske blev straks tatt til følge og vakthavende ombord var nødt til å purre kommandanten allerede kl. 4.45.

Om kommandanten nu hadde sovet eller om han likeledes hadde fulgt begivenheten, får stå hen.

I hver fall tok det ikke mange minutter før han kom i slåbro og bad begge vakthavende komme inn i salongen. Efter en kort rapport av begge vakthavende og efter en foreløbig overhaling av vakthavende ombord, som denne dog oppfattet som en formsak, fikk begge gå igjen, og disse skiltes ved fallrepet som bestevenner med ønsket om fortsatt «God vakt».

De rømlinger som var så heldig å slippe arrestasjonen i lokomotivstallen, forsvant straks i sine køier igjen og gjorde som om ingenting var hendt. Anderledes var det med dem i «stallen». Foran denne var det imidlertid satt sterk vakt. Såvidt jeg husker fikk de også frokostmat i 8 eller 8-tiden, ihvertfall kaffe; for litt mat hadde disse jo blandt sitt habengut.

Selvfølgelig var denne nyhet for lengst gått som en løpeild gjennom Hommelvik, og beboerne passet bare på når disse tapre svømmere skulde føres ombord igjen, men de fikk vente en stund. Imidlertid var vaktchefen kommet ombord for å forhandle med kommandanten angående straffen som skulde avvises over rømlingene. Denne straffen måtte komme, som rimelig var, fra og fastsettes av generalen, for den som vilde rømme direkte fra skibet, kunde gjøre det, men på egen risiko, hvorfor vår kommandant og vakthavende dekksofficer ingenting hadde med rømningen å gjøre. Å rømme fra skibet stod altså enhver fritt.

På land hadde de ikke arrestlokaler som var stor nok til 16 mann, og å transportere arrestantene til Trondhjem, vilde generalen ikke heller. Det måtte altså finnes en annen utvei. Disse fikk da efter en del diskuterer alle arrest ombord.

Da vi ombord også bare hadde innredet 2 rum til arrest, gikk det smått med avsoningen, men ingen av de 16 fikk komme iland før de siste hadde avsonet sin straff. Det blev således en god tids permisjonsnektelse, som var 10 ganger verre enn 14 dagers arrest, i hvilken tid de hadde det nesten like så godt innenfor som utenfor de 4 vegger.

Vakthavende dekksofficer fikk ingen straff, skjønt generalen og vaktchefen kunde ikke være og var vel heller ikke i tvil om at alle ombord visste hvad som skulde foregå den morgen, men som sagt, ingen ombord kunde straffes for et rømlingsforsøk fra skibet, undtagen vedkommende rømling, hvis han blev fakkert innenfor Norges grenser. Var en rømling først kommet over grensen, kunde i hoiden vakthavende officer eller sogar vaktchefen av nøytralitetsvakten gjøres ansvarlig.

For å komme tilbake til arrestantene i «stallen» skal nok nevnes at disse førtes først om eftermiddagen ombord igjen, så befolkningen i Hommelvik fikk vente for å se optoget ned til kaien.

Dette rømlingsforsøk var det største og dristigste og tillikemed siste under hele interneringstiden. Omsider var besetningen kanskje kommet til den overbevisning at det var best ombord allikevel, hvorfor de siden holdt sig i ro.

Kanskje det siste også kom av noen, vel å merke foreløbige rykter, om at hele besetningen, muligens i tropper a 50 mann, under ledelse av en sersjant, skulde få en måneds feriereise til Tyskland. Efter disse rykter skulde det hver måned reise en tropp. Selvfølgelig var også dette en gjensidig over-

enskomst mellom den tyske og norske regjering og at den tyske regjering forpliktet sig ikke å holde noen tilbake. Den sersjant som skulde lede troppen hadde derefter bare plikt til å føre troppen til en av de kjente grensestasjoner, nemlig Warnemünde, for reiseruten var fastsatt på forhånd. I neste kapitel skal jeg derfor komme litt nærmere inn på disse permisjonsreiser.

KAPITEL XVII.

PERMISJON TIL TYSKLAND.

Før jeg går nærmere inn på nevnte reiser, skal jeg henvise til kapitel XII, i hvilket jeg påpekte, at en del forretninger nektet å selge til våre folk. Dette var en ting. En annen ting var det, at det i mellemtiden var kommet utførselsforbud for nær sagt alle varer. Begge tilfellene var et hårdt slag for oss, for alle som reiste, vilde jo gjerne ha litt med til sine nærmeste i Tyskland; men vi var altså lovlig forhindret i å glede våre pårørende, mens disse helst så at vi kom med hele kufferter fulle, helst matvarer, da spesielt forrådet av disse var blitt meget knapt i hjemlandet.

Enhver forsøkte da på ulovlig vis å ta med mest mulig, og skarpsindigheten for å skjule disse ting tok ingen ende. De øskede varer fikk vi alle gjennom våre tidligere stiftede bekjentskaper og forretningene i Hommelvik og Trondhjem kunde for vårt vedkommende nekte oss salget. Det vi ville ha, fikk vi allikevel.

(Forts.)